

УДК 378.1

**FACTORS OF ADAPTATION OF FOREIGN HIGHER EDUCATION
ACQUIRES****ЧИННИКИ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ****Borysiuk I. Yu. / Борисюк І. Ю.,***PhD/д.фарм.н.,*

ORCID: 0000-0003-2824-9118

Fizor N.S. / Фізор Н.С.,*Candidate of Pharmaceutical Sciences/Кандидат фармацевтичних наук*

ORCID: 0000-0003-2204-9879

Zamkovaja A. V. / Замкова А.В.,*Candidate of Biological Sciences/Кандидат біологічних наук*

ORCID: 0000-0002-8647-9301

Molodan Y. O. / Молодан Ю.О.,*Assistant/Асистент*

ORCID: 0000-0002-2594-8274

*Odessa State Medical University, Odessa, Valikhovsky Lane, 2, 65000**Одеський національний медичний університет,**Одеса, Валіховський провулок, 2, 65029***Valivodz I. P. / Валіводзь І. П.,***Candidate of Biological Sciences/Кандидат біологічних наук*

ORCID: 0000-0001-7465-7089

*Bogatskii Physico-chemical Institute of the National Academy of Sciences, Odessa,**Lustdorfskaya doroga, 86, 65000**Фізико-хімічний інститут ім. О. В. Богатського Національної академії наук України,**Одеса, Люстдорфська дорога, 86, 65000***Akischeva A. S. / Акішева А.С.***Aspirant/Аспірант*

ORCID: 0000-0002-0897-1253

*Odesa I. Mechnykov National University, Odessa, Dvoryanska, 2, 65082**Одеський національний інститут ім. І. І. Мечникова, Одеса, Дворянська, 2, 65082*

Анотація. В роботі розглядається основні чинники, що впливають на адаптацію іноземних студентів, проблеми адаптації студентів до життя та навчання в Україні, особливо до мовного бар'єру, особливо труднощів, що стосуються української мови, не достатнє володіння нею впливає на навчання, професійні та особливі ланки життя студента-іноземця. Успішне завершення цього процесу виявляє рівень професійності викладачів, впровадження сучасних методик підготовки студентів та створення мотивації як успішний інструмент адаптування.

Ключові слова: адаптація, адаптивність, біоритм, іноземний студент, мовний бар'єр, моніторинг, середовище.

Abstract. The work examines the main factors affecting the adaptation of foreign students, the problems of students' adaptation to life and study in Ukraine, especially to the language barrier, especially difficulties related to the Ukrainian language, insufficient knowledge of it affects studies, professional and special links the life of a foreign student. The successful completion of this process reveals the level of professionalism of teachers, the implementation of modern methods of training students and the creation of motivation as a successful tool for adaptation.

Key words: adaptation, adaptability, biorhythm, foreign student, language barrier, monitoring, environment.

Вступ.

Сьогодні майже в усіх сферах життя сучасного суспільства відбуваються важливі процеси глобалізації та інтеграції. Відповідно до статті 76 Закону України «Про вищу освіту», провідним принципом державної політики в галузі освіти є «міжнародна інтеграція та інтеграція системи вищої освіти України в європейський простір вищої освіти при збереженні та розвитку досягнень і прогресивних традицій національної системи вищої освіти». Цей принцип реалізується через академічну мобільність, тобто можливість для студентів вищих навчальних закладів навчатися за межами своєї країни. Україна є однією з європейських країн, зацікавлених у наданні якісних освітніх послуг іноземцям, що стимулює педагогічні дослідження, спрямовані на вдосконалення та підвищення якості освіти відповідно до вимог часу. Кваліфіковані викладачі повинні враховувати особливості навчання іноземних громадян, пов'язані з національними психологічними та культурними відмінностями, обмежені терміни підготовчого етапу до навчання, відмінностями між українською системою освіти та освітою в країнах походження іноземних студентів тощо. Успішність професійного навчання іноземних громадян значною мірою залежить від їх адаптації до нових умов життя та навчання в Україні, оскільки перебування в новому соціокультурному середовищі викликає фізичний та психологічний стрес, спричинений незнайомим кліматом, побутом, новою мовою спілкування та багатьма іншими факторами.

Основний текст

Україна має значний досвід навчання іноземних студентів (далі ІС) у закладах вищої освіти країни: станом на березень 2021 року, за даними Національного центру міжнародної освіти України, в Україні навчається 80 470 іноземних студентів зі 158 країн світу, з яких 87,85% вже є студентами, 8,64% проходять мовну підготовку, а решта є аспірантами або навчаються за програмами академічної мобільності. Кількість іноземців, які навчаються в Україні, стрімко зростає з року в рік: у 2011 році в Україні навчалася понад 50 000 іноземних студентів, а в 2019 році ця кількість скоротилася більш ніж удвічі - до понад 80 000 осіб. Найбільша кількість абітурієнтів прибула на навчання в Україну з таких країн, як Індія (22,9%), Марокко (10,23%), Азербайджан (6,8%), Туркменістан (6,64%) та Нігерія (5,44%). За останні роки кількість закладів вищої освіти (ЗВО), які готують іноземних студентів, збільшилася: у 2015-2016 роках в Україні було 185 ЗВО, а в 2019-2020 роках - 455. Найпопулярнішими серед іноземних абітурієнтів є заклади вищої освіти, здійснюють підготовку фахівців у межах галузі знань «Охорони здоров'я». І кожен іноземний студент, приїжджаючи в іншу країну, переживає складний період адаптації, який іноді триває протягом усього курсу навчання, але найскладнішими є перші роки [1, 3].

Незалежно від того, чи зараховані іноземні кандидати на підготовчу програму, чи на перший курс основної програми, на їхню адаптацію впливає багато факторів, серед яких найважливішими є фізіологічні, психологічні та соціальні фактори. До факторів, що впливають на фізіологічну адаптацію ІС,

належать різниця в часі, кліматичні умови, несприятливі фізичні фактори навколишнього середовища та особливості харчування в країні. Різниця в часі спричиняє порушення циркадного ритму людського організму. Зміна клімату впливає на стан імунної системи і знижує опірність організму, особливо для людей з тропічних і субтропічних країн (Індія, Марокко, Нігерія). На людей з провінційних містечок наші великі міста можуть справляти враження забруднених, галасливих і переповнених. Кожен культурний регіон має свою національну кухню, тому для іноземців наші продукти мають багато незвичних смаків та варіацій. Психологічна адаптація проходить складно і виділяють три періоди психологічної адаптації: перший - період «запалу», коли виїзд за кордон вважається пригодою, новим етапом у самостійному житті і перспективою. Другий - період «згасання», коли вони беруть активну участь у навчальній діяльності і з часом стикаються з першими соціальними, мовними та побутовими проблемами, відчуттям невідповідності між тим, що очікувалося, і тим, що сталося, та тугою за домівкою, що сприяє виникненню тривоги і депресії; третій - період «гармонії» ІС долають своє незадоволення різними видами діяльності і починають насолоджуватися спокійним життям і соціальною взаємодією [4].

Серед основних педагогічних передумов успішної адаптації ІС до освітнього середовища українських університетів ми виокремлюємо такі

а) Розробка та впровадження програм адаптації іноземних студентів до культурно-освітнього середовища університету.

б) Забезпечення міжкультурної комунікації всіх учасників адаптаційного процесу.

в) Використання моніторингу як інструменту успішної адаптації іноземних студентів до культурно-освітнього середовища українських університетів.

ІС, які навчаються в Україні, вже на першому курсі відчувають на собі вплив незвичного кліматичного поясу та стикаються з порушенням біоритмів через зміну різниці в часі. Студентам з країн Африки та Південно-Східної Азії важко адаптуватися до української зими та браку сонячної погоди восени та взимку. Додати до цього екологічні умови у великих містах - забруднення повітря, велика кількість транспорту, шум тощо. Також важко звикнути до зміни раціону харчування, різних смаків їжі та незвичних видів продуктів. Крім фізіологічних факторів, на адаптацію впливають і соціальні фактори, нерідне соціальне середовище, «мовний бар'єр» і те, як поведуться люди навколо [2, 3].

Успішна адаптація ІС до нового середовища залежить від суб'єктивних факторів, таких як індивідуальна адаптивність, тобто вроджена адаптивність і набута адаптивність або здатність пристосовуватися до всього розмаїття життя.

Уродженою основою адаптивності є темперамент, емоції, конституція, рівень інтелекту, зовнішні дані та фізичний стан. Деякі люди мають високу, середню або низьку адаптивність. Рівень адаптивності залежить від виховання, освіти, обставин і способу життя тощо.

Виділяють три типи адаптивності в ІС:

1) Фізіологічна адаптивність (до клімату, місцевої екосистеми, їжі, води тощо).

2) Психологічна адаптивність (до нових видів життєдіяльності, адаптація до зміни умов життя тощо).

3) Соціальна адаптивність (наприклад, впровадження нових цінностей, навичок спілкування, зміна напрямку).

Оскільки основною метою приїзду іноземців до українських ВНЗ є навчання, то провідним фактором, до якого доводиться адаптуватися іноземним студентам, є освітній процес. Адаптація ІС до освітнього середовища - це багатofакторний процес, в якому студенти вступають, розвиваються і формуються в освітньому середовищі вищого навчального закладу в контексті складних поєднань і взаємодій між інформаційними, функціональними та соціокультурними полями.

Адаптація іноземних студентів до навчання у ВНЗ на довузівському етапі - це адаптація до компонентів нової педагогічної системи.

- Інформаційно-світоглядного (навчальні дисципліни, форми і методи організаційно-педагогічної діяльності).
- Психолого-педагогічних (студентські групи, їх соціально-психологічний клімат, системи управління знаннями, самопідготовка).

На адаптацію впливають певні очікування і від тих, і від інших.

Слід зазначити, що основною проблемою в адаптації ІС до навчального процесу є їхні слабкі комунікативні навички, які перешкоджають сприйняттю, розумінню та відтворенню наукової інформації. Опитування, проведені серед іноземців, які закінчили підготовчі курси, показують, що недостатній рівень володіння державної мови є основним фактором, який перешкоджає їхньому подальшому навчанню в університеті порівняно з українськими студентами.

Соціальне середовище, в якому перебуває іноземець, - це сукупність соціальних умов, ситуацій та обставин, що впливають на його поведінку. У різних психолого-педагогічних дослідженнях поведінки іноземних студентів дослідники розглядають це середовище на макрорівні (нова країна, місто та побутове середовище) та на мікрорівні (мікросередовище, обмежене унікальністю навчального процесу та місцем проживання).

У кожного ІС починається соціальна адаптація (активне пристосування до зміни середовища) і ресоціалізація (засвоєння особистістю нових знань, цінностей, ролей, навичок в умовах нової соціокультурної ситуації).

Соціокультурна адаптація ІС відбувається як під час навчальної, так і позанавчальної діяльності. На думку дослідників [1, 3], це значно сприяє прискоренню процесу адаптації у формуванні мовної та соціокультурної компетенцій, рекомендується організовувати відвідування музеїв (університетських та міських), екскурсії культурно-історичними місцями України, тематичні вечори, спортивні змагання, концерти, наукові конференції, олімпіади з різних дисциплін тощо. Адаптаційні фактори відіграють важливу роль у процесі адаптації корінних народів, допомагаючи їм здобувати необхідну інформацію, освоювати нові соціальні ролі та налагоджувати зв'язки з навколишнім середовищем. Для них такими факторами є співвітчизники, які вже багато років живуть в Україні, викладачі, ректорати, деканати, які працюють з іноземними студентами, члени студентських груп.

Адаптація іноземних студентів до українського освітнього середовища - це складний і тривалий процес, що охоплює всі сфери їхнього життя. Найскладнішим періодом адаптації є перший рік навчання. Деякі труднощі, з якими стикаються іноземні студенти, мають як об'єктивний характер (пов'язані з новим змістом навчання, спілкуванням та взаємодією), так і суб'єктивний (пов'язані з особливостями самого студента). Впливають також і педагогічні труднощі, серед яких недостатня розробленість теорії та практики навчального процесу, небажання деяких вчителів враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів). Таким чином, успішність процесу адаптації до студентів-іноземців визначає подальшу взаємодію з інтелектуальним та соціокультурним середовищем університету.

Прискорення процесу адаптації сприяє стабільності психологічного, емоційного та фізичного стану іноземних студентів, покращенню засвоєння нових знань, формуванню готовності до навчання в українських ВНЗ та розуміння важливості своєї майбутньої професії, формуванню нових особистісних якостей, засвоєнню нової соціальної ролі інтелектуального багатства та соціального статусу майбутнього [3, 5]. Іншими словами, частиною освітньої політики у сфері підготовки іноземних фахівців має стати науково організований процес їх адаптації до навчальної діяльності в соціокультурному середовищі України, що веде до підвищення якості допрофесійної та професійної освіти [4].

В даний час в університеті навчається значна кількість іноземних громадян, які мають можливість користуватися сучасними якісними інструментами навчання, серед яких можна виділити доступ до інформаційних послуг електронної студентської бібліотеки, розробки книг та посібників, написаними професорами університету і виданими Одеським Національним Медичним Університетом (далі ОНМедУ). Університет має комплексний підхід до організації навчання та розвитку міжнародно розвиненої особистості, що спрямований на створення доброзичливої атмосфери, хороших умов навчання та всебічного і взаємозбагачуючого пізнання нашої країни, її історії та культури ІС.

Висновки.

Прискорення процесу соціокультурної адаптації ІС в університеті сприяє психологічній, емоційній та фізичній стійкості, підвищенню засвоєння нових знань, формуванню готовності стати провідними фахівцями, формуванню нових особистісних якостей, засвоєнню нових соціальних ролей та покращенню їх соціального становища в майбутньому. Іншими словами, частиною освітньої політики у сфері підготовки іноземних фахівців має бути організація наукового процесу та адаптація ІС адаптації до навчальної діяльності в соціокультурному середовищі України, що веде до підвищення якості медичної та професійної освіти. Поточна освітня діяльність ОНМедУ, що спрямована на ІС, була неодноразово відзначена почесними грамотами Управління молодіжною політикою, Управлінням європейської інтеграції Одеської обласної державної адміністрації, а також представниками дипломатичних місій різних країн.

Література:

1. Клыраченко, І., & Levkov, А. Адаптація серед іноземних студентів в Україні. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2021. – № 21(2). – С. 195-198.
2. Ху Жунсі. Організаційно-методичні засади адаптації іноземних студентів до освітнього середовища університетів України. Освітологічний дискурс. – 2016. – № 2. – С. 65–75.
3. Мітіна С. В. Соціально-психологічні аспекти адаптації іноземних студентів до навчального процесу в українських ВНЗ / С. В. Мітіна. – К., 2015. – 27 с.
4. Герасімова Н. Є. Підготовка спеціалістів у ВНЗ / Н. Є. Герасімова. // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2008. – Вип. 136. – 206 с. – С. 109-112.
5. Першина А. В. Психологічні чинники адаптації студентів до навчання у ВНЗ / А. В. Першина // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2011. – Вип. 5. – С. 124–135.

Статья відправлена: 14.03.2023 г.

© Борисюк І.Ю.